

שיחות חיזוק

שיחות מפי
הרב אורן נזרית שליט"א

פרשת

נח

שיחות חיזוק

שיחות מפי הרב אורן נזרית שליט"א

מתוך סדרת הספרים שיחות חיזוק (ה' כרכים)
ניתן להשיג בטלפונים 0509013000, 0506491414
למעוניינים ניתן לקבל השיחה במייל toraoren@gmail.com

פרשת
נח

תוכן הענינים

לנצל כל רגע פנוי - לתורה.....	ז	לעשות כלי לאור.....	ג
תלמוד תורה שקול כנגד כל המצוות.....	ז	נצחיות תבת נח.....	ג
דברי הפוסקים בהירות מבטול תורה.....	ח	תיבות התורה והתפלה.....	ג
לכפות את עצמו גם קש'אין חשק.....	ט	הלמוד בלילות החרף הארמים.....	ד
כל רגע חשוב - איך נאבדו?.....	ט	התחזקות בבחינות תבת נח.....	ד
חתנות על חשבון בטול תורה.....	י	כל נקדה קטנה - חשוכה.....	ד
מוסר נורא להזהר מבטול תורה.....	יא	אל תקלקל את עולמי.....	ד
פחד רבותינו מבטול תורה.....	יב	התבוננות בחלקי עסק התורה.....	ה
לברח מבטול תורה.....	יג	המעשים טובים שהולכים לחיצונים.....	ה
להקין דברים שבעל פה לימי התשישות.....	יד	והערב נא את דברי תורתך.....	ו
תורה לשעת מיתה וקבורה.....	יד	לומדי תורה - מצילים את העולם.....	ו
גדל הענש הנורא של בטול תורה.....	טו	עקר ההתקרבות לה' על ידי התורה.....	ו

ניתן להקדיש פרשיות לברכה והצלחה ולעילוי נשמת זכיו"ב
לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

שיחות חיזוק

חשק התורה וזהירות מבטולה

שיחת חזק לַשַּׁבַּת פְּרַשַׁת נח

העולם, אלא מרמזים על התגבריות היצר, כמו שכותב הרב הקדוש ה'שפת אמת' מגור זי"ע, שהארבע גליות הן כנגד הארבעה שצריכים להודות, והגלות האחרונה היא בבחינת (תהלים קז, כז): "יחוגו ויגועו כשכור וכל חכמתם תתבלע", שהוא בלבול גדול מאד, בבחינת מצב של דור המבול, בבחינת (ישעיה נא, כא): "ושכרת ולא מין", כתוב (דברים לב, ז): "זכר ימות עולם בינו שנות דר ודר" - צריך לזכר שהדברים הללו חוזרים מדי שנה ושנה, וכמו שהקדוש ברוך הוא צוה לנח לעשות הצלה לדורו בבניית התבה, כך בכל דור ודור שאנו קוראים את תורתנו, יש בנדאי את המציאות של הצלה, איך נכנס לתוך תבת-נח המצילה של דורנו, שהיא תבת התורה והתפלה, זו הצלה שמעניק לנו הקדוש ברוך הוא - "הנותן בים דרך ובים עזים נתיבה" (ישעיה מג, ז) מכל המים רבים של היצר הרע, הוא נותן כחות כיצד ננצל, ובפרט בתחלת השנה, הקדוש ברוך הוא נותן כח ואפשרות לכל יחיד שיכנס לתוך התבה.

תיבות התורה והתפלה

מרנא הבעל שם טוב הקדוש זי"ע מפרש על הכתוב (בראשית ז, א): "בא אתה וכל ביתך אל התבה", כשאדם לומד תורה או מתפלל צריך להיות בבחינת, אתה וכל ביתך, כל ההרגשים והחושים, כל עצמותי תאמרנה - 'אל התבה', לתבות התורה. כך צריך האדם להכנס אל תיבות התורה והתפלה, ולדעת שזו הצלה מדור המבול, כל הצלה מכל מה שמקיף את האדם במשך כל ימי חייו, ובפרט בדור שלנו - דור חלש.

בסיפתא דשמיא, נשתדל להתבונן בכמה עניני חזק בעבודת 'תבת נח', שענינה להיות שקוע בתורה הקדושה שהיא תבת נח של דורנו, כמו שאומרים בשם מרן החזון איש זי"ע, ובכמה אפנים שנתן להנצל על ידם מבטול תורה.

לעשות כלי לאור

בשיחת פרשת בראשית הזכרנו את ענין עבודת הראשית, וגופא בתר רישא גריר (ערוכין מא ע"א), שכל השנה נגדרת אחר השבועות הראשונים של השנה, והחדש בו אנו נמצאים הוא מרחשון שהוא חדש של התבוננות כמו שכתוב בגמרא אמר מר, ואנו באים לברך את כל הדברים הטובים וההשפעות שעברו עלינו לטובה, ורוצים להשיגם.

הזכרנו, שעלינו לעשות כלי לאור, ועקר הכלי והחפץ הוא התורה הקדושה, כדאיתא בירושלמי (פאה ד' ע"א) 'חפציה' - אלו דברי תורה. וכן שבמרחשון צדין מרחשין שפתינו מתפללות הקדש (עין לעיל בשיחת פרשת בראשית).

נצחיות תבת נח

כתבו הצדיקים, והוכא ב'שיחות התחזקות', שכל דבר שנכתב בתורה הוא דבר נצחי, בכל פרשת נח, ענין התבה, דור המבול - ונדאי שאין הוא ספור הענין שהיה בתחלת הבריאה, אלא שהוא שיך לכל דור ודור, כי זו תורה נצחית, ובכל דור יש בחינת נסיונות דור המבול, וכן בחינת המים הזדונים - מי המבול, אינם דוקא טפות הגשם שכסו את

הלמוד בלילות החרף הארפים

לפי דעת רבי אליעזר, שהלכה כמותו, שבחשון היה המבול, וממילא בחשון גם היה סיום בניית התבה, ועל כן יש כח עצום להתגבר דוקא עכשו בלילות הזהב של החרף [כאשר כף פינום הצדיקים זי"ע], כאשר שקט בעולם, לא אברי סיהרא אלא לגרסא (עריבין סה ע"א), ובמיוחד היום שיש אור האלקטרי, נתן ללמד הרבה שעות בלילה, או להשפיע קום בעוד ליל, לפנות בקר כשהאור צח, אפשר יותר להכנס אז אל תוך תבות התורה, ולהנצל ממה שצריך להנצל.

התחזקות בבחינות תבת נח

ובספרי הצדיקים זי"ע, מובא, שיש עוד כמה אפני הצלה, שהם בבחינת תבת נח. השבת הקדושה היא גם כן בחינת תבת נח, שבת מנוחה, בדורנו התחזקות בשבת קדש היא גם כן הצלה. וכן התחזקות בבחינת נח למעלה ונח למטה, להיות איש מתוק ונח, המעביר על מדותיו שאינו מעמיד על דבריו. אלו הם עוד אפנים המסייעים להתחזק בבחינה זו של תבת נח, כי היא כוללת ענינים רבים.

ועתה נשתדל להתחזק כמו שלמדנו הגאון הקדוש רבי ישראל מפלנט זי"ע, שכאשר אדם רוצה להתחזק בענין מסים ילמד את ההלכות והמוסרים של אותו ענין, שעצם הלמוד מסייע להתחזק. ובפרט במה שאנו רוצים להתחזק בראשית השנה, בעסק התורה שייסיע לנו לכל השנה כלה, שתבות התורה תרוממנה אותנו מכל המים העזים הזורמים בחוצות.

פעמים רבות היצר מפתה לחשב, כי רק העבודות הגדולות הן המקבלות והרצויות בעיני הקדוש ברוך הוא, אבל עבודת סדר היום הרגיל של האדם - אינה בונה ואינה עושה רשם בשמים, וזו טעות גדולה, וכבר הזכרנו ענין זה (בשיחת לשבת חקת) שהעבודה היומיומית שהקדוש ברוך הוא מצוה עליה,

בכל סדר, שעה, דקה ורגע, אמורה להיות נחשבת אצלנו, ואסור לנו לדחותה לזמן מאחר יותר, רק להתחזק בה דיקא.

כל נקדה קטנה - חשובה

חטא אדם הראשון גרם מיתה, ומיתה היא סוג של הענקה בטוי חיצוני בלבד לכל דבר, כי הלא מהי מיתה? זהו גוף ללא נשמה, רואים רק את החיצוניות לא רואים את הפנימיות, וכך דרכו של היצר שאינו מראה לאדם את הפנימיות, ואומר לאדם, אם עשית ופעלת, נתת צדקות רבות, התפללת בכונה, והייתה לך התפעלות גדולה מזה - סימן שפעלת, לא כן אם בחיצוניות לא הרגש כלום, אין האדם מיחס לכך חשיבות.

עלינו לזכר כל נקדה קטנה, ולדעת שכל יום שהקדוש ברוך הוא מעניק לנו הוא ים של רחמים, ים של השגה שאפשר להשיג בעבודת השם יתברך, כדאיתא בתנא דבי אליהו (זוטא פרק ה): 'בכל יום יוצאים מלאכי חבלה לפני הקדוש ברוך הוא לחבל את כל העולם כלו ואלמלא בתי כנסיות ובתי מדרשות שהיו תלמידי חכמים יושבין בהם ועוסקין בדברי תורה היו מחבלין את כל העולם כלו מיד, שנאמר (ישעיה נ, ב): 'מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה'. ומאידך יש לדעת שנשפע בעולם שפע רחמים, בעבודת התפלה והחזק של כל יהודי בכל רגע של קדשה, שצריך לנצל כל רגע בכל האפשר.

אל תקלקל את עולמי

איתא במדרש (קהלת רבה ז, יט): 'בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את אדם הראשון נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן ואמר לו, ראה מעשי כמה נאים ומשבחין הן וכל מה שבראתי בשבילך בראתי, תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי שאם קלקלת אין מי שימנע אחריך'; ואין זו אזהרה רק לאדם הראשון אלא לכל יהודי ויהודי אומר הקדוש

פְּרִשְׁת נח

ג - ההכנה לתורה, כשאדם נגש לכל רגע שיש לו אפשרות לעסוק בתורה, ובפרט אם זה סדר של שעה, חצי שעה - זה הזמן שהקדוש ברוך הוא מזכה אותך לעסוק בתורתו, עליך להכין את עצמך לקראת הזמן הזה.

המעשים טובים שהולכים לחיצונים

מובא בספר הקדוש 'תפארת שלמה' (פרשת נח): 'זה היה ענין חטא דור המבול, שגם המעשים טובים שלהם אשר עשו, לא נתקנס בידם כי נטרפו להחיצונים. וזהו כי מלאה הארץ חמס מפניהם, הם החיצונים. לכן נחתם גזר דינם על הגזל הזה שגזלו החיצונים מהם ומצאו כח לאבדם כי לא היה בידם שום זכות להגן עליהם'. עד כאן לשונו הקדוש. על כן בהכינו את עצמו, על האדם להזהר שתורתו לא תלך אל החיצונים חס ושלום.

ומובא בדברי רבנו האר"י ז"ל על הפסוק (תהלים נ, טז): 'ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חקי' וכו'. דע, כי כל המעשים טובים שהאדם עושה בעודו רשע, או התורה שלו, אין צריך לומר שאינו נותן כח בקדשה, אלא אדרבה מוסיף כח בקלפה, ועליו נאמר 'ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חקי', כלומר, שאתה מכניס דברי קדשה בתוך הקלפה, ובזה מוסיף על חטאתו פשע וגדול עונו מנשוא" (ספר הלכות תהלים שם). לכן אדם צריך להכין את עצמו לפני שמתחיל ללמוד, להתודות ודוי קצר, כמו שמובא בכף החיים (סימן קנ"ה ס"ק ח'), לומר חטאתי, עויתי, פשעתי (וראה גם באר היטב סימן תקע"א ס"ק א').

מפרש בספר הקדוש 'שפתי צדיק', על התבה 'חטאתי', דהוא כדאייתא במדרש (במדבר רבה כ, טו): 'ויאמר בלעם אל מלאך ה' חטאתי' שהיה רשע ערום ויודע שאין עומד מפני הפרענות אלא תשובה שכל מי שחוטא ואומר חטאתי אין רשות למלאך לגע בו; זה כח עצום, שאפילו שבועאי לא התכונן לעשות תשובה. וכל שכן ועל אחת כמה וכמה

ברוך הוא - אתה עולם מלא, תן דעתך שלא תקלקל את עולמי, לפי עבודתך, לפי הסדרים שלך, ובשעות הפנויות שלך - עסק בתורה ותשתדל שלא תקלקל את עולמי.

הרב הקדוש, החוזה מלובלין זי"ע פרש את הפסוק (תהלים פד, ו-ז): 'אשרי אדם עוז לו בך מסלות בלבבם; עברי בעמק הבכא מעין ישיתוהו גם ברכות יעטה מורה'. 'אשרי אדם עוז לו' - אשר מתחזק, 'בך' זה התורה הקדושה, הוא יוצר 'מסלות בלבבם', של אותם שהם 'עוברי בעמק הבכא' שהיא הגיהנם, שלא רק לאחר המות יש גיהנם אלא גם בעולם הזה, כי התגברות של היצר הרע זהו מצב של גיהנם, וכשאדם מתחזק בעסק התורה ועוז לו בך, הוא יוצר מסלות של רוח טהרה בעולם. כידוע מדברי מרן החזון איש, זי"ע, שהוא מוריד רוח טהרה על אותם הרחוקים מהקדשה שהם בבחינת עוברי בעמק הבכא, הוא זוכה ליצר מסלות חדשות בלבבם של אלו.

וכבר אמרו חז"ל (ברכות ח' ע"א): מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה; ואמרו (סנהדרין ע"ב): אמר רבי יוחנן אוי להם לעובדי כוכבים שאבדו ואין יודעין מה שאבדו, בזמן שבית המקדש קים מזבח מכפר עליהן ועכשו מי מכפר עליהן. ועלינו לדעת שכל יהודי כאשר הוא עוסק בתורה הוא יוצר מצב של בית המקדש.

התבוננות בחלקי עסק התורה

בהתבוננותנו בעניני עסק התורה, נחלקם לשלישה חלקים:

א - התמדת התורה שתהיה ברציפות - שזה יוצר מצב של התלהבות גדולה.

ב - ידיעת התורה, לשים לב שעל כל אדם לדעת ולקנות את כל התורה כלה.

כְּשִׁיהוּדִי אוֹמֵר וְדוּי, אֶפְלוּ בְּנִסַּח הַכִּי פְּשׁוּט חֲטָאֵתִי עִוִּיתִי פֶּשַׁעֲתִי, וְאוֹמֵר זֹאת כְּדִי לִלְמַד תּוֹרָה בְּטִהְרָה, כְּדִי שֶׁהַתּוֹרָה תִּדְבֵּק בּוֹ, כִּמָּה שְׂוִיָּה פּוֹעֵל וּמְטַהֵר וְאִזּוֹ הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה נִדְבָקָת בּוֹ.

כִּי צָרִיף לְהַתְפַּלֵּל לִפְנֵי לַמּוֹד הַתּוֹרָה: "רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, אֲנִי רוֹצֶה לִלְמַד תּוֹרָה בְּקִדְשָׁה, בְּטִהְרָה וּבְרָצִיפוֹת!" דִּי בְּדַבּוּרִים הַפְּשׁוּטִים בְּיוֹתֵר שֶׁיְכוּלִים לְאַרְךָ דְּקָה אוֹ חֲצִי דְקָה, וְאַחֵר כִּף יֵאמֵר הַסֵּדֶר שֶׁתִּקְנֶנוּ לָנוּ רְבוּתֵינוּ וּמוֹבָא גַם בְּשִׁלְחַן עֲרוֹן (או"ח סימן קי), וּמִקּוּרֵי מַהֲגֵמְרָא (בְּרֻכּוֹת כח ע"ב) מְרַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הֶקְנָה, שֶׁהִיָּה מִתְפַּלֵּל בְּכַנִּיסָתוֹ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ.

וְהָעֶרֶב נָא אֶת דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ

עַל הָאָדָם לְדַעַת, שֶׁכְּשֶׁהוּא עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, צָרִיף לְהֶאֱמִין שֶׁהַתּוֹרָה נִדְבָקָת בּוֹ בְּכַחֲנִית "וְהָעֶרֶב נָא ה' אֱלֹהֵינוּ אֶת דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ וּבְפִיּוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל". שְׁאֲנוּ מְבָרְכִים בְּבִרְכַּת הַתּוֹרָה, וְהָעֶרֶב זֶה לֹא רַק עֲנִין שֶׁל מְתִיקוֹת שְׁאֲנוּ מְבָרְכִים שֶׁהַתּוֹרָה תִּהְיֶה מְתוּקָה וּמִמֶּילָא לֹא נִפְסִיק לְרַגֵּעַ, כִּמּוֹ דְּבַר מְתוּק וְעֶרֶב לַחִיף שֶׁהָאָדָם רוֹצֶה לְאָכַל עוֹד, וְעוֹד.

אֵלָּא שֶׁיֵּשׁ גַּם בְּאוֹר נוֹסֵף, שְׁאֲנוּ מְבָקְשִׁים שֶׁהַתּוֹרָה שְׁאֲנוּ מִתְפַּנְּגִים לִלְמַד - תִּהְיֶה מְעֻרְבֶת וְנִבְלָעַת בְּתוֹף דְּמִנּוּ, כִּי אִזּוֹ הִיא עוֹבְרַת בִּירְשָׁה, כִּמּוֹ שֶׁיֵּשׁ הַבְּדֵל בֵּין מוֹם חִיצוֹנִי שֶׁלֹּא עוֹבֵר בְּתוֹרְשָׁה לִילָדִים לְעֻמַּת בֵּר מִנּוּ, חֲלִי פְּנִימִי, שֶׁיְכוּל לְעֹבֵר בְּתוֹרְשָׁה, וּמִדָּה טוֹבָה מְרַבָּה, בַּתּוֹרָה, שְׁאֲנוּ מְבָקְשִׁים שֶׁתִּהְיֶה מְעֻרְבֶת בָּדָם וּמִמֶּילָא נִזְכָּה שְׁוִנְהִיָּה אֲנַחְנוּ וְצִאָצְאֵינוּ וְכו'.

לומדי תורה - מצילים את העולם

אָמְרוּ חֲזו"ל (שָׁבָת סו ע"א) כָּל יִשְׂרָאֵל בְּנֵי מַלְכִּים הֵם, לְמַלְךְ יֵשׁ אַחֲרִיּוֹת, הוּא מְנַהִיג אֶת הָעוֹלָם, כָּל הַמִּקְבֵּל עָלָיו עַל תּוֹרָה מְעַבְרִים מִמֶּנּוּ עַל מַלְכוּת וְעַל דֶּרֶךְ אֶרֶץ, אָדָם צָרִיף לְהִרְגִּישׁ שֶׁהוּא נִמְצָא בְּתוֹף תְּכַת נח, הַקְּדוּשׁ

בְּרוּךְ הוּא גִּלָּה לָנוּ, תִּרְאָה... הָעוֹלָם כְּלוּ נִתּוּן בְּסִכְנָה, אֲבָל אֶתָּה הָאָדָם הַיְחִיד שֶׁיְכוּל לְהַצִּיל אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ, יֵשׁ לְךָ אֶת הָאוֹר שֶׁלְּךָ, תִּבְּה מִשְׁלָךְ - הִצַּל אֶת הָעוֹלָם. וְזֶהוּ גַם אִפְיוּ שֶׁל מַלְךְ שֶׁשִּׁלְטוֹנוֹ מְקִיף עוֹלָמוֹת שְׁלָמִים, עוֹלָמוֹ קָשׁוּר עִם עוֹלָמָם, כִּף יְהוּדִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה בְּאוֹרֵוּ, בְּתִכְתּוֹ, הוּא אַחֲרָאִי עַל עוֹלָמוֹת שְׁלָמִים.

בְּזִמָּן הַחֲפֵץ חַיִּים זי"ע הִיָּה נָדִיב שֶׁבִקֵּשׁ לְהַקִּים בֵּית חוֹלִים, וְהַחֲל בְּמַסַּע הַתְּרַמּוֹת שֶׁכָּל אֶחָד יִתְרֵם מִטָּה לְחוֹלָה וְכִיּוֹצֵא בָּזָה. וְנִגַּשׁ אֶל הַחֲפֵץ חַיִּים וּשְׁאֵלוּ הָאֵם בְּנֵי הַיְשִׁיבָה יִשְׁתַּתְּפוּ אִף הֵם, וְיִתְרַמוּ מִטָּה אַחַת אוֹ שְׁתֵּי. עֲנָה וְאָמַר לוֹ הַחֲפֵץ חַיִּים: דַּע לְךָ שֶׁכָּל אֶחָד מִבְּנֵי הַיְשִׁיבָה תוֹרֵם כְּחֻמְשִׁים מִטּוֹת אִם לֹא יוֹתֵר... וְכִשְׁהַתְפַּלֵּא הִלָּה, הַכִּיצוֹד? הַיְשִׁיבוּ הַחֲפֵץ חַיִּים, דַּע לְךָ, שֶׁכַּכֵּךְ לַמּוֹד הַתּוֹרָה שֶׁל בְּנֵי הַיְשִׁיבָה נִצּוּלִים כִּמָּה וְכִמָּה אֲנָשִׁים מַחֲלִי וּמִמִּיתָה, כִּי מְרַבָּה תּוֹרָה - מְרַבָּה חַיִּים. זֶהוּ מִצְבָּ שֶׁל 'אַחֲרִיּוֹת', נִתְּאָר לְעֻצְמָנוּ שֶׁלְכָל אֶחָד מִלּוּמְדֵי הַתּוֹרָה, הִיוּ מְמַתִּינִים לִיד מְקוֹם לַמּוֹדוּ כְּמֵאֲתִים אִישׁ, וּבְסִימּוֹ הִיוּ פּוֹנִים אֵלָיו לְהוֹדוֹת לוֹ עַל מַה שֶׁהֶעֱנִיק לָהֶם בְּלִמּוּדוֹ, הֵן בְּהֶאֱרִיכַת חַיִּים, בְּשִׁלּוּם בֵּית, בְּהִסְדֵּר בְּעֻבּוּדָה וְכו', כִּי אֲכַן יֵשׁ לְאִישׁ הַלּוּמֵד אַחֲרִיּוֹת - הוּא מַצִּיל עוֹלָם וּמְלֹאוֹ.

עקר ההתקרבות לה' על ידי התורה

מוֹבָא בְּסִפְר הַקְּדוּשׁ 'בֵּית אֶהְרֹן', מִהַצְדִּיק הַקְּדוּשׁ, רַבִּי אֶהְרֹן מְקַאֲרִלִין זי"ע, עַל הַפְּסוּק (תְּהִלִּים קיט, ט): "חֲשַׁבְתִּי דְּרָכֵי נְאֻשִׁיבָה רִגְלִי אֶל עֲדֻתֶיךָ"; כִּי חֲשַׁבְתִּי בְּאֵלוּ דְּרָכִים אֶתְקַרַּב בְּיוֹתֵר אֵלֶיךָ רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, וְאִזּוֹ אֲשִׁיבָה רִגְלִי אֶל עֲדֻתֶיךָ, הַבְּנֵתִי שְׁאִין עוֹד הַתְּקַרְבוּת יוֹתֵר מִלְּמוֹד תּוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה, עָלֶיהָ נֶאֱמַר הֶפֶךְ בָּהּ וְהֶפֶךְ בָּהּ דְּכִלְא בָּהּ, בָּהּ יֵשׁ אֶת הַכָּל, הִיא הַמְּשַׁמַּחַת וְהַמְּעוֹדֶדֶת אֶת הָאָדָם בְּכָל מַה שֶׁצָּרִיף בְּחַיֵּי הַיּוֹם יוֹם שְׁלוֹ, כִּי הִיא מְגַדֵּלָתוֹ וּמְרַמְמָתוֹ מֵעַל כָּל הַמַּעֲשִׂים, וְהִיא

בבחינת אומנות, שמאמנת ומגדלת את האדם, ועל כן מאד צריך להזהר מבטולה ולהשתדל בלמודה בשלש בחינותיה הנזכרות - ברציפות, בידיעה ובהכנה קודמת.

לנצל כל רגע פנוי - לתורה

בגמרא (תגינה ט' ע"ב) איזהו מענות לא יוכל לתקן (קהלת א, טו): 'רבי שמעון בן יוחאי אומר, אין קורין מענות אלא למי שהיה מתקן בתחלה ונתענות, ואיזה? זה תלמיד חכם הפורש מן התורה'. ואיתא בתנא דבי אליהו (רבה, פרק ב): 'כל זמן שבני אדם מבטלין מן התורה מבקש הקדוש ברוך הוא להחריב את העולם'; בר מנן, וצריך מאד להזהר בכך. כשאדם קורא את דברי רבותינו, איך התייחסו לדברים האלו יחיד לבבו מאד! ואמרו (מנחות צט ע"ב): 'שאל בן דמה בן אחותו של רבי ישמעאל את רבי ישמעאל כגון אני שלמדתי כל התורה כלה מהו ללמד חכמת יונית קרא עליו המקרא הזה לא ימוש ספר התורה הזה מפיד וְהָיִיתָ בוּ יוֹמָם וְלַיְלָה צַא וּבִדֵּק שְׁעָה שְׂאִינָה לֹא מִן הַיּוֹם וְלֹא מִן הַלַּיְלָה וְלִמֹּד בָּהּ חֲכָמָת יוֹנִית. וְכֵן אָמְרוּ בְּמַכִּילֵתָא (פרשת בחדש, פְּרָשָׁה ב) "וְהָיִיתָ לִי" (שמות יט, ה) - 'שתהיו קנויין לי ועוסקין בתורה ולא תהיו עוסקין בדברים אחרים'.

וכמוכן שכל אחד צריך למד את השעות שיש לו, לא כל אדם שוה, אבל אם אדם בודק את עצמו באמת, כמה שעות פנויות יש לו עם מסגרת העבודה והחובות כלפי הבית, וכשהוא רואה דברי רבותינו אלו, תסמננה שערות ראשו, להשתדל להתחזק יותר לנצל כל רגע פנוי בעסק התורה הקדושה.

במשנה ברוך (סימן קנה סעיף קטן ד), כתב: 'עקר מצות תלמוד תורה אין לה שעור וחיוב' הוא כל היום, כל זמן שיש לו פנאי, וכדכתיב: "לא ימוש ספר התורה הזה מפיד" וגו', וכשיש לו פנאי והוא מבטל מלמוד תורה מרצונו, הוא קרוב למה שאמרו חז"ל (סנהדרין

צט ע"א) על הפסוק (במדבר טו, לא): "כי דבר ה' בזה" - 'זה שאפשר לו לעסק בתורה ואינו עוסק'. היינו, אם אתה יוצא לפרנס את בני ביתך זו מצוה, כדאיתא בדברי הרא"ש בבא בתרא (פ"א ס"ח), ויכול גם להקראות תלמיד חכם, והרי דעת הרמב"ם ו"ל, שהיא לכתחלה, אמנם פוסקים אחרים חלקו (ראה בית יוסף ס"ס רמו), ובפרט בדורות שלנו - אם אפשר לעסק בתורה - עדיף. אבל גם מי שיוצא לעבד - בודאי זה קדש קדשים, וכל המדבר הוא בזמנו הפנוי ממילא.

וכתב עוד החפץ חיים בספרו 'זכור למרים' (פרק יב): 'הא דאיתא באבות (פרק א'): 'ודלא יליף קטלא חייב', אינו מירי באותם האנשים שאינם חפצים ומתרחצים כלל ללמוד התורה הקדושה, רק מירי באותם האנשים שהזמן הפקר אצלם, היום חסר להם שעה ולמחר שתיים, וכן הלאה, ולזה אמר קטלא חייב, היינו שמחסר עצמו מחיי נצח כל אחד לפי מדרגתו'. כאן החפץ חיים ממש מבטל, שלפי דבריו 'קטלא חייב' הוא אפלו רק על חצי שעה...

תלמוד תורה שקול כנגד כל המצוות

כתב מרן בהלכות תלמוד תורה בשלחן ערוך (יורה דעה סימן רמו סעיף יח): 'תלמוד תורה שקול כנגד כל המצוות. היה לפנינו עשיית מצוה ותלמוד תורה, אם אפשר למצוה להעשות על ידי אחרים לא יפסיק תלמודו, ואם לאו יעשה המצוה ויחזור לתורתו'. וצריך לזכר שאם יש מישהו שיכול לקיים את המצוה, שיחזור לתלמודו, ולא יתעסק במצוה, כי תלמוד תורה כנגד כלם (פאה א, א). ובהמשך (סעיף כד) כתב מרן: 'מי שרוצה לזכות בכתרה של תורה, יזהר בכל לילותיו ולא יאבד אפילו אחת מהן בשנה, באכילה ושתיה ושיחה וכיוצא בהם, אלא בדברי חכמה ותלמוד תורה'. ואלו הם דברי הרמב"ם ו"ל. ובהמשך הסעיפים כתב: (סעיף כה) כל בית שאין דברי

פְּרִשְׁת נח

זאת, שְׁלֹכֶן תוֹרָה אֵין זְכוּת לְהַתְעַנּוּת כִּי מִבְטֵל מְלֹאכֶת שְׁמַיִם, כִּי אִם יִתְבַטֵּל לֹא שׁוּה תַעֲנִיתוֹ, כִּי הָעֶקֶר הַגָּדוֹל הוּא לְמוֹד הַתוֹרָה הַקְדוּשָׁה - לְהִיּוֹת עֲמַל בָּהּ, וְאִפְלוּ תַעֲנִית שֶׁהִיא מִצְוָה, לֹא הִתִּירוּ מִשּׁוּם בְּטוּל תוֹרָה.

כְּתַב הַחֶפֶץ חַיִּים בְּאַהֲבַת חֶסֶד (חֶלֶק שְׁלִישִׁי, פֶּרֶק רִאשׁוֹן בְּהִגָּה): אִם הַשְׂכִּים לִילֵף לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, וְנִזְדַּמֵּן לוֹ אוֹרְחִים - מוֹטֵב יוֹתֵר שְׂתַעֲסֵק בְּמִצְוָה זוֹ. וְנִרְאֶה דִּהְיִי מְלִי, כְּשֶׁאֵין לוֹ בְּבִיתוֹ מִי שֶׁיִּקְבָּלֵם כְּהֶגֶן. [וְלִפְעָמִים אִם הָאוֹרְחִים הֵם נִכְבָּדִים בְּיוֹתֵר, נִכּוֹן שֶׁהוּא בַעֲצָמוֹ יִשְׁמַשׁ לִפְנֵיהֶם לְכַבּוֹדָם]. דָּאִי לֹא הָכִי, הֲלֹא קִיָּמָא לָן בְּיוֹרָה דְּעָה סִימֵן רְמוֹ, דְּאִם נִזְדַּמֵּן לִפְנֵינוּ מִצְוָה כְּשֶׁהוּא עוֹסֵק בְּתַלְמוּד תוֹרָה, וְתוֹכֵל הַמִּצְוָה לְהַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי אַחֲרִים, אֵין מִבְטָלִין מִתַּלְמוּד תוֹרָה. וּבּוֹדָאִי דְּאִפְלוּ כְּשֶׁעֲדִין לֹא הִתְחִיל לְלַמֵּד, גַּם כֵּן דִּינָא הָכִי, דְּאֵין מִבְטָלִין מִתַּלְמוּד תוֹרָה, דְּהָא יָדוּעַ דְּתַלְמוּד תוֹרָה כְּנֶגֶד כָּלָם (פֶּאָה א. א.). וְכֵן כְּתַב בְּשׁו"ת 'צִיץ אֱלִיעֶזֶר', שֶׁמִּתֵּר לַעֲבֹר לִפְנֵי הַמִּתְפַּלֵּל כְּדִי שֶׁלֹּא לְהַפְסִיד זְמַן קְבִיעוֹת הַלְמוּד, כִּינֵן שֶׁכָּל רֹגַע שֶׁהוּא מִתְאַחֵר מִתַּלְמוּד הוּא בְּגֵדֵר הַפְסֵד שֶׁאֵינוֹ חוֹזֵר.

וְאִפְלוּ בְּהִכָּנָה שֶׁל שַׁבָּת, כְּתַב הַרְמ"א (או"ח סי' רנא, סעיף ב'): 'וַיֵּשׁ לְאָדָם לְמַעַט קֶצֶת בְּתַלְמוּדוֹ בְּעֶרֶב שַׁבָּת, כְּדִי שֶׁיִּכְיֶן צִרְכֵי שַׁבָּת', כְּתַב עַל זֶה בְּמִשְׁנֵה בְּרוּרָה: 'בְּסִפּוֹר סֵדֵר הַיּוֹם כְּתַב דָּאִם רְגִיל לְלַמֵּד דְּבָר שֵׁישׁ לוֹ קֶצֶבָה, אוֹ שְׁלוּמֵד עִם רַבִּים, אֵל יִבְטְלֵנוּ... וְאִם יֵשׁ לוֹ מִשְׁרַת שֶׁיִּכְיֶן בְּשִׁבְלֵוֹ אֵין צָרִיף וְכָל שָׁכֵן אִם הִכִּין בְּיוֹם חֲמִישִׁי בּוֹדָאִי יוֹכֵל לְלַמֵּד כְּדִרְכּוֹ.

בְּסִפּוֹר 'עֲרוּף הַשְּׁלֵחָן' כְּתַב, כִּינֵן שֶׁבְטוּל תוֹרָה הוּא אִסּוּר מִדְּאוֹרֵיתָא, צָרִיף לְהִתְיַשֵּׁב מֵאֵד בְּזֶה. וְלֹא לְהִקָּל רֹאשׁ כָּלָל, כְּמוֹ שְׁרוּאִים שֶׁכְּשֶׁהוּא פּוֹעֵל אֲצֵל אֵיזָה בַּעַל מְלָאכָה, הַפּוֹעֵל יוֹדֵעַ שֶׁאֵינוֹ יְכוֹל לְצַאֵת אוֹ לְהַפְנוֹת מִהָעֶסֶק, כִּינֵן שֶׁבַעֵל הַבֵּית עוֹשֶׂה לוֹ חֲשָׁבוֹן, וְאִם בַּעֲסֵק הַגְּשָׁמִי כֶּךָ, בַּעֲסֵק הַתוֹרָה עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה שֶׁצָּרִיף לַעֲשׂוֹת חֲשָׁבוֹן עַל כָּל בְּטוּל.

תוֹרָה נִשְׁמָעִים בּוֹ בְּלִילָה, אֵשׁ אוֹכְלָתוֹ. (סְעִיף כו) כָּל שֶׁאֶפְשָׁר לוֹ לַעֲסֹק בַּתוֹרָה וְאֵינוֹ עוֹסֵק, אוֹ שֶׁקָּרָא וְשָׁנָה וּפְרָשׁ לְהַבְלִי הָעוֹלָם וְהַנִּיחַ תַּלְמוּדוֹ וְזִנְחוֹ, הָרִי זֶה בְּכָלֵל כִּי דְבַר ה' בְּזֶה (בְּמִדְבָר טו, לא). וְאִסּוּר לְדַבֵּר בְּשִׁיתַת חֲלִין (סְעִיף כז) כָּל הַמִּבְטֵל תוֹרָה מַעֲשֶׂר, סוּפוֹ לְבִטְלָה מַעֲנִי. וְכָל הַמְקִיִּם אֶת הַתוֹרָה מַעֲנִי, סוּפוֹ לְקִיָּמָה מַעֲשֶׂר. [אֵלוֹ הַלְכוֹת פְּשוּטוֹת הַמְזִהִירוֹת אוֹתָנוּ שֶׁלֹּא לְבִטֵּל אֶת הַזְמַן שֶׁאֶפְשָׁר לַעֲסֹק בּוֹ בַּתוֹרָה].

הָרַב הַקְדוּשׁ, רַבְּנוּ, רַבִּי מְנַחֵם מַעֲגֵדֵל מִקְאֲצָק זי"ע, פֶּרֶשׁ: 'כָּל הַמְקִיִּם אֶת הַתוֹרָה מַעֲנִי' - רָמְזוּ לְמַצֵּב שֶׁאָדָם אֵינוֹ מְרַגִּישׁ טַעַם בַּלְמוּד, בְּחִינַת עֲנִי, קִשָּׁה לוֹ, אֵינוֹ מִתְחַבֵּר לְלַמּוֹד, וּבְכָל זֹאת מִתְאַמֵּץ לְלַמּוֹד, 'סוּפוֹ לְקִיָּמָה מַעֲשֶׂר' - יִזְכֶּה לְהִתְחַבֵּר וּלְהִדְבֵּק לַתוֹרָה הַקְדוּשָׁה וְיִרְגִּישׁ טַעַמָּה הָעֶרֶב וְהַמְתוֹק, אֲבָל 'מִי שֶׁמִּבְטָלָה מַעֲשֶׂר' - הֵינֵנוּ שֵׁישׁ לוֹ אֶפְשָׁרוֹת לְהִתְחַבֵּר כִּי מִבֵּין כו', חֲמוּר טָפִי, וְצָרִיף מֵאֵד לְהִזְהַר בְּזֶה (הַג"ר אֶהֱרֹן זְכַאִי שְׁלִיט"א בְּסִפּוֹר 'לְמוֹד תוֹרָה' בְּשֵׁם סִפּוֹר 'מִתְנַת אֲבוֹת').

דְּבָרֵי הַפּוֹסְקִים בְּזִהִירוֹת מִבְטוּל תוֹרָה

מִלְכָּד כָּל עֲנִינֵי הַמוֹסְרִים, רָאוּי לַעֲיֵן בְּדְבָרֵי הַפּוֹסְקִים, מֵה שֶׁכְּתַבוּ בְּזֶה, כִּי הֲלֹא אֲנוֹ עוֹסְקִים כָּאֵן בְּעֲנִינִים הַנוֹגְעִים לְדְאוֹרֵיתָא, כִּי הָרִי חִיּוֹב עֹסֵק הַתוֹרָה הוּא מִן הַתוֹרָה. וְכִשֵּׁם שֶׁאָדָם שׁוֹאֵל וּמִבְרֵר אֶת כָּל פְּרִטֵי הַדִּינִים בְּקִנְיָתוֹ אֶתְרוּג מְהֵדֵר, גַּם בְּשָׁנָה שֶׁאֵין הִיא מִצְוֹת עֲשֵׂה מִן הַתוֹרָה, וּבּוֹדָאִי כְּשֶׁהַמִּדְבָּר בְּהִלְכוֹת בְּטוּל תוֹרָה - זֶה חֲמוּר בְּיוֹתֵר. אֲמָנָם וְדָאִי שֵׁישׁ עֲנֵן "בְּכָל דְּרָכִיף דְּעָהוּ" (מְשַׁלִּי ג, ו), לְשִׁמּוֹחַ וְלְהִיּוֹת דְּעָתוֹ מַעֲרֵבֶת עִם הַבְּרִיּוֹת, אֲבָל פְּעָמִים רַבּוֹת הוּא מוֹצֵא זְמַן פְּנוּי שֶׁהוּא יְכוֹל לַעֲסֹק בַּתוֹרָה וְצָרִיף לְהִזְהַר בְּזֶה.

וּבְשׁו"ת 'בְּאֵר מִשָּׁה' (ח"ג סי' קלט) מְזַהֵר אֶת עוֹרְכֵי הַחֶפֶה שֶׁלֹּא יִאֲחֲרוּ וְיִגְרְמוּ בְּזֶה בְּטוּל תוֹרָה לְאַחֲרִים, וּמוֹכָא גַם בְּשׁו"ת אֲגוּרוֹת מִשָּׁה (יו"ד ח"ג), וְכֵן בְּשׁו"ת יַבִּיעַ אוֹמֵר הַזְכִּיר

וַיֵּשׁ אֲמָרִים, שָׁאף כְּשֶׁעוֹסֵק בְּהַדוּר מַצְנָה
בְּחִפּוּשׁ אַחֵר אֶתְרוּג מְהֵרָה וְלִוְלֵב וְכו', עָלִיו
לְבָדֵק אִם אֵינוֹ מְבַטֵּל מִתּוֹרָתוֹ עַל יְדֵי זֶה, כִּי
אֲזִי יֵצֵא שְׂכָרוֹ בְּהִפְסָדוֹ, וְכֵדָאִי לִקַּח לְמַצְנָה
בְּפִחוֹת הַדוּר, הָעֵקֶר שֶׁלֹּא יִבְטַל מִן הַתּוֹרָה.

לכפות את עצמו גם בשאין חשק

עֵסֶק הַתּוֹרָה צָרִיף לִהְיוֹת בְּכָל מַצָּב - יֵשׁ
חֶשֶׁק אִין חֶשֶׁק... צָרִיף לְהִשְׁתַּדֵּל בָּהּ בְּחֻזֵּק
גָּדוֹל. וּמַעֲשֶׂה שֶׁבָּא אַחֵד לִפְנֵי הָרַב הַקָּדוֹשׁ
הַשֹּׁפֵת אֶמֶת' מַגּוּר זי"ע, וּבָנָו עָמוֹ, וְטַעַנְתּוֹ
בְּפִיו, כִּי בָנָו זֶה, אִין לוֹ חֶשֶׁק לְלַמּוֹד הַתּוֹרָה.
שָׁאָלוּ הַרְבֵּי: "בֶּן כַּמָּה הוּא?" עָנָהוּ הָאִישׁ:
"הוּא כָּבֵד בֶּן מַצּוֹת" ... עָנָה וְאָמַר הַרְבֵּי:
אִם כֵּן, הוּא כָּבֵד מְחִיב לְלַמֵּד, אִין כָּבֵד שׁוֹם
שָׁאָלָה. וּמִסָּפָר, כִּי פַעַם בָּא תַלְמִיד חֶכֶם לְמָרְן
הַסֵּטִיפֶלֶר וְכָר צָדִיק וְקָדוֹשׁ לְבָרָכָה, וְהִתְאַוְּגָן
בְּפָנָיו, שֶׁלִּפְעָמִים אִין לוֹ חֶשֶׁק לְלַמֵּד, אָמַר
לוֹ מָרְן וְצַל הָאִם - אַתָּם חוֹשְׁבִים שְׁלִי בֶן
יֵשׁ תַּמִּיד חֶשֶׁק לְלַמֵּד? גַּם לִי אִין חֶשֶׁק
לְלַמֵּד! אֲלֹא מֵאִי, אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁמְכַרְחִים לְלַמֵּד,
כִּמוֹ שֶׁמְכַרְחִים לְאָכַל מִצָּה בְּלֵיל פֶּסַח בְּלִי
שׁוֹם תְּרוּנָה שֶׁל יֵשׁ חֶשֶׁק אוֹ אִין חֶשֶׁק, צָרִיף
לְאָכַל מִצָּה! כֵּן גַּם לְגַבִּי לַמּוֹד הַתּוֹרָה.
הַסֵּטִיפֶלֶר הָיָה מְדַגֵּישׁ - בְּלִי תּוֹרָה, הָאָדָם
אֵינוֹ נִקְרָא אָדָם כָּלָל... וְאָמַר כַּמָּה פְּעָמִים
שָׁאף שֶׁקֵּשָׁה לוֹ לְלַמֵּד, כְּשֶׁהָיָה חֲלָשׁ וְכִדּוּמָה
- אֲבָל חִיבִים לְלַמֵּד, וְכֵן הָיָה לוֹמֵד בְּשִׁקְיָה
בְּתַקְיָה חֲלָשָׁתוֹ. וְכֵן אֵיתָא בְּסִפְר הַקָּדוֹשׁ 'בֶּן
פוֹרֵת יוֹסֵף' (פְּרִשְׁת וַיֵּשֶׁב דָּף סו טור ד'): 'שִׁמְעָתִי
מִפִּי מוֹרֵי (מָרְן הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זי"ע) לְכֵן כִּפָּה
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל יִשְׂרָאֵל הָרַב כְּגִיגִית,
לְלַמֵּד, שֶׁגַּם שְׂאִינוֹ חוֹשֵׁק לְתּוֹרָה וְעִבּוּדָתָהּ,
מִכָּל מְקוֹם אֵינוֹ בֶּן חוֹרִין לְבִטּוֹל, רַק יַעֲשֶׂה
בַּעַל כְּרָחוּ, וַיִּדְמָה כְּמִי שֶׁכּוֹפִין אוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת
בַּעַל כְּרָחוּ, וְהוּא דֶּרֶךְ טוֹב לְאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי
לִימֵי הַקְּטָנוֹת - שֶׁלֹּא יִבְטַל הַתַּמִּיד מֵעֵסֶק
לַמּוֹדוֹ וְעִבּוּדָתָהּ, גַּם כְּשֶׁאֵינוֹ חוֹשֵׁק, דִּמְכָּל
מְקוֹם עֲשֵׂה מַעֲשֶׂה, שֶׁהַדְּבוּר נִקְרָא מַעֲשֶׂה,
וְלְכֵן גַּם שֶׁהָיָה בְּלִי כּוֹנֵה יֵצֵא; עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ.

וְאֵיתָא עַל זֶה בְּסִפְר הַקָּדוֹשׁ 'בֵּית יִשְׂרָאֵל'
לְאַדְמוֹ"ר מַגּוּר זי"ע (שְׁבוּעוֹת תשי"ב): 'וְאִין
הַתּוֹרָה מִתְקַיֶּמֶת אֲלֹא עַל יְדֵי יְסוּרִים מְקַדָּם,
וְכַתִּיב אַחֵר כֵּן 'וְהָרַב סִינִי עָשָׂן כָּלוּ' וְכו',
בְּרִאשִׁית יֵצֵר הָרַע, וְעַל יְדֵי הַכִּפָּיָה יְכוּל לְסַתֵּר
אֶת הַיֵּצֵר הָרַע, כִּי בָּא בְּטַעֲנָה שֶׁהוּא מַצְנָה
וְעוֹמֵד. וּבְאַמֶּת עֵקֶר הַהִתְחַזְקוֹת לְמִי שְׂאִין לוֹ
חֶשֶׁק, כִּי אַחֵר כֵּן 'טוֹעֲמִיָּה חַיִּים זְכוּ', וְאֵינוֹ
צָרִיף לְכִפָּיָה, וְרַק מִתְחַלָּה יֵשׁ לַעֲשׂוֹת אֵף
מִתּוֹךְ כִּפָּיָה, וְעֵקֶר קְבָלָת הַשֶּׁכֶר עַל מֵה שֶׁעוֹשֶׂה
מִתּוֹךְ כִּפָּיָה - אֵף שְׂאִין לוֹ חֶשֶׁק'.

כל רגע חשוב - איך נאבדו?

מָרְן הַחֲפֵץ חַיִּים זי"ע, כְּשֶׁהָיָה רוֹאֶה אֶת
בָּנָו רַבִּי אֲרִיָּה לֵיב מִקָּף בְּחִבְרִים שְׂבָאוֹ
לְשׁוֹחֵחַ עָמוֹ, הָיָה מוֹכִיחוֹ מִבְּטוֹל תּוֹרָה, הָאִם
רִאשִׁית אֵיךְ נִרְאָה יוֹם הַשּׁוּק? הַכָּל טְרוּדִים
בְּמִסְתָּרִם, חֲנִיּוֹת מְלֹאוֹת וְהוֹמוֹת בְּאַנְשִׁים
הַקּוֹנִים. אִם בְּאוֹתָהּ שְׂעָה, יְבוֹא אֶל סוֹחֵר
גָּדוֹל הַמִּקָּף בְּלִקְוֹחוֹת - קְרוֹב מִשְׁפָּחָה שֶׁשֹּׁמֵחַ
מְאֹד בְּפִגְיֶשְׁתּוֹ מִחֲמַת שֶׁלֹּא רָאָהוּ כַּמָּה שָׁנִים,
הָאִם הַמוֹכֵר יֵאָרִיף בְּדִבְרֵים בְּשִׁעָה שֶׁהַקּוֹנִים
עוֹמְדִים וּמְחַכִּים לוֹ? בּוֹדָאִי 'תִּנְצֵל לְפָנָיו
וַיֹּאמֶר: לֹא עֲכָשׁוּ! הֲלֹא הֵנִף רוֹאֶה כַּמָּה קוֹנִים
מְקִיפִים אוֹתִי, עֲכָשׁוּ אֲנִי יְכוּל לְהֵאָרִיף
בְּדִבְרֵים, תָּבֵא כְּשֶׁאֲנִי סוֹגֵר, בְּעֶרְבִי, כְּשֶׁהַשּׁוּק
מִתְרוֹקֵן וְכו', וְאֲזִי יִקְבַּל פָּנָיו בְּשִׁמְחָה וַיֵּאָרִיף
עָמוֹ בְּשִׁיחָה, וְהִנֵּמְשָׁל מוֹכֵן, שֶׁכֵּן צָרִיף לִהְיוֹת
גַּם בְּעֵסֶק הַתּוֹרָה.

וְכֵן כּוֹתֵב גַּם בַּעַל 'מִשְׁנֵת יוֹסֵף' וְהוֹבָא
בְּאַגְרָת לְאַבְרָהָם: 'יִתְבּוֹנֵן נָא, הֲיֵשׁ דָּבָר יוֹתֵר
יָקָר מִחַיֵּי הָאָדָם, וְכָל אֲשֶׁר לְאִישׁ יִתֵּן בְּעַד
נַפְשׁוֹ, עִם כָּל הַכֶּסֶף שֶׁבְּעוֹלָם - אִי אֶפְשָׁר
לְקַנּוֹת רֵגַע אֶחָד מֵהַיּוֹם שֶׁעֹבֵר, וְאֶפְלוּ הָעֲשִׂיר
הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר שֶׁבְּעוֹלָם שֶׁיְכוּל בְּכִסְפוֹ לְקַנּוֹת
חֲצִי עוֹלָם - לֹא יוֹכֵל לְקַנּוֹת אֶת הָרֵגַע שֶׁל
אַתְמוֹל, וְאֵיךְ יִתֵּן לוֹ לְלַכֵּת לְבִטְלָה, וְלִמָּה זֶה
דּוּמָה? לְעוֹמֵד עַל שֹׁפֵת הַיָּם וְכִיסּוֹ מְלֵא דִּינָרֵי
זָהָב, וּבְכָל רֵגַע הוּא מוֹצִיא דִּינָר מִכִּיסוֹ

ומשליכו לים, והריהו כשוטה, שאמרו (חגיגה ד ע"א) אינהו שוטה זהו המאבד כל מה שנותנים לו, ומה שונה זה שזרק רגעים מרגעי חיי, ממי שזרק כל ממונו לים.

צריך לחיות עם חשבון! מספר על החפץ חיים שפעם בקר בעיר לודז', פנו אליו ראשי ישיבת תורת חסד, שיסור לישיבה ויבחן את התלמידים, ונזכחותו של גדול ישראל תשפיע עליהם לטובה, כשפשטה השמועה שהחפץ חיים בא, נהרו רבים לראות את החפץ חיים. משראה שך הם פני הדברים, אמר: בנהג שבעולם בעל חנות קטנה שמרויח ביום אחד כמה רבלים, אם יסגר את חנותו לכמה שעות - ההפסד שלו אינו כה גדול, כי מה כבר הרוח שלו? אבל בעל חנות סיטונאית המרויח ביום מאות ואלפי רבלים, אם הוא סגר את החנות - הרי שההפסד שלו פי כמה וכמה, ובעל מפעל גדול שהרוח היומי עומד על עשרות אלפים וכו', הרי שההפסד הוא גדול עד למאד, כן אתם, בני התורה, כל דף גמרא שאתם לומדים - הערך שלו לא יסלא בפז, לאין שעור וערך! ואתם סגרתם את הגמרא ובאתם לראות יהודי זקן... העשיתם חשבון? לכו בני לתלמודכם, וה' יצליח את דרככם, וכך פטרם לשלום והחזירם לתלמודם.

חנתנות על חשבון בטול תורה

כתב בספר שאלות ותשובות מהרש"ג [מהגאון הצדיק רבי שמעון גרינפלד זי"ע] (סימן קכה): מה שטען מעלת כבודו מצוה רבה לילך לסעודת מצוה, לדעת לא נאמר אלא במקום שאם הוא לא ילך לא יהיה שם מגן, אבל באפן אחר, לדעת, אין לה מצוה גדולה מלישב בביתו ולעסוק בתורה, ובפרט כשיש לו שעור קבוע. וכמוכן שאין הדברים שוים לכל אדם, לפעמים יש בזה ענין של השפנת שלום או גמילות חסד וקדוש השם - כל מקרה לגופו, אבל מה שאנו למדים מדברי המהרש"ג זו אמת לאמתה, אשר אין לה

מצוה גדולה מלישב בביתו ולעסוק בתורה ולידע הדינים שצוה אותנו הקדוש ברוך הוא לכל פרטיהם, ולמדתי אצל מורי ורבי הגאון הצדיק מהר"ם שיק, כשבאתי להנשא באתי להפרד ממנו ולטל את ברכתו, אמר לי: "אם יושבים ולומדים - לעולם אין מתחרטים". ומאז הייתי נזכר פעמים רבות בדבריו הקדושים, וראיתי מנסיון כי הם אמתיים ונכונים, כי כמעט בכל השמחות והסעודות יש הוללות, על כל פנים, תלמיד חכם היכול לברר הלכה, פשוט כביעתא בכותחא, שטוב יותר לישב בביתו ולברר הלכה שגדול יותר מכל השמחות שבזמן הזה, חוץ ממקום נחון מאד. עד כאן.

וכן שמענו מחכם יעקב יוסף, ה' יאריך ימיו ושנותיו, שכל מי שאינו בקי בארבעת חלקי שלחן ערוך אין לו מה ללכת לשמחות, אבל כאמור, צריך לשקל כל מקרה לגופו, אם יש בו איזו תועלת לעצמת ההפסד של בטול תורה.

הגאון הצדיק רבי אהרן קוטלר זי"ע אמר פעם בשיחה, שאפלו אם משהו היה הולך לכל החתנות מששת ימי בראשית עד סוף כל הדורות, והיה משמח את החתן בכל אלו החתנות - כל זה אינו שווה לעצמת מלה אחת של תורה, ואם כן, כשמתבוננים בזה, ובפרט שאלו הם דברי חז"ל מפרשים בתלמוד ירושלמי (פאה פ"א ה"א): 'כל מצוותיה של תורה אינן שוין לדבר אחד מן התורה' - צריך לשקל כל דבר.

מובא בהקדמת ספר לב אליהו מהגאון הצדיק, רבי אליהו לופיאן זצ"ל, שפעם כשרצה חתן שיתלוה אליו בחור מהישיבה ביום חתנו כשומר, והגיד זאת לרבי אליהו, הרעים עליו בקולו: מי התיר לה לקחת את הבחור הזה ולבטלו יום שלם מתורה? האם הנך חושב שאין למזיקים התענגנות אחרת אלא כך? וכך הבין שר' אליהו לא מתיר לו, ויצא ללא שומר... וכמוכן, שפמה שנחון

שומר, אבל אין התר לבטל מתורה בשום פנים ואופן.

פעם חזר בשעה מאחרת מחתנה, נכדו של גאון ישראל, רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, התרעם עליו סבו, באמרו: כך חושבים לצמח תלמידי חכמים? איך יש לכם לב לבלות שלש שעות בחתנה? אני בבחרותי השתתפתי רק בשתי חתנות - של אחותי ושלי - ואף שאינה הוראה לרבים, אבל אלו דברים שעלינו לדעת מהם. ואמר, שלאחר אריכות ימים ושנים, כשאדם מתיצב לפני בית דין של מעלה, יתן בעקר את הדין על מה שהיה מסוגל לצמח ממנו לפי הכשרונות והוא לא הוציאם מהכח אל הפעל, כי לכל אדם יש כשרונות מיוחדים ועליו לנצלם. פעם נכנס הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, לישיבה, וראה שהיא ריקה... כל הבחורים נסעו לשמחת נשואי חברים, חוץ מאחד שישב ולמד, ופנה אליו הגאון ואמר לו: דע לה, שקיימת בזה אחד מהמ"ח קנינים שהתורה נקנית על ידם, במעוט דרך ארץ, ובזכות זה תזכה לקנות בקנין שלם את התורה הקדושה.

מספר על הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל, שנשאל פעם על ידי תלמיד, איך רבנו יכול לשמח חתן בעצם נוכחותו לזמן קצר של רבע שעה וכו', והחתן שמח מאד מהופעתו, ואלו אני יכול לשהות בחתנה במשך כמה שעות, כלי האי ואולי אזכה לשמח את החתן, וענהו הגאון זצ"ל, אגלה לך סוד, כיון שפשהייתי בגילך מעטתי מאד להיות נוכח בחתנות, לכן כעת די לי בזמן מעט, כדי לשמח חתנים. כי מי ששוקד הרבה על תלמודו, זוכה אשר שמחים בו הרבה.

ופעם ספר לנכדיו, כי כשהגיע האוטובוס הראשון לירושלים, ברחוב יפו, לא הרחק משיבת עץ חיים, ויצאו כל בני התשחורת לחזות בפלא הגדול, אולם רבי שלמה זלמן, למרות שטבעו הוא להיות חוקר ודורש כל דבר, נכמו שרואים, שכבר בגיל שבע עשרה

ערך חבור מקיף על אור האלקטרי, אף על פי כן כפה את יצרו שלא לצאת החוצה, ובחר בשבת בבית ה', לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו. ומספרים חבריו, שהיחיד שלא נטל חלק בנכוחים שדנו בהם החברים - היה ר' שלמה זלמן, שתמיד היה יושב ועוסק בתורה, כמו שכתוב (תהלים א, ד): "כי אם בתורת ה' חפצו".

מוסר נורא להזהר מבטול תורה

כתב השל"ה הקדוש במסכת שבועות (פרק דרך חיים תוכחת מוסר, ד): 'ומזה יתעורר האדם, איך יעלה על מחשבתו לבטל מלמודו, לדבר דברים בטלים או להיות יושב בטל? הלא לפעמים אסור לבטל מלמודו אפילו בשביל מצוה! ואיך יבטל בשביל בטלה?! אשרי שומע דברי אלה, ויתמלא חלחלה להגות בתורת ה' יומם ולילה, ואז טוב לו סלה'.

בנושא של קריאת עתונים, אפילו עתונים חרדים, כבר כתבו הפוסקים בזה, והזכיר זאת מורנו ורבנו בספר 'לקוט יוסף' (בהלכות שבת), וכתב, שהיכול להמנע מכך, ולעסוק אף ורק בתורה הקדושה - קדוש יאמר לו, וכל ההתר הוא רק כדי שלא יכשל בדברים אחרים. וכתב מרן החפץ חיים זי"ע בספרו הקדוש 'תורת הבית' (פרק ד) אפילו אין בעתון תערוכות מיניות וליצנות כלל, רק דברים בעלמא, מה נשמע בצרפת ואינגלאנד (אנגליה) וכדומה, גם כן הנותן נפשו לזה, ומבטל על ידי זה מדברי תורה, הוא בכלל המחליף אבנים טובות של כמה אלפים רבב כסף על שטרות, ונודע לו שהם שטרות מזויפים.

פעם הגיעה קבוצת אברכים למרן הסטיפלר זכר צדיק וקדוש לברכה, בנדון תלמיד חכם שעשה לילותיו כמים בשקידה על תלמודו, ולא בטל מזמנו כלל, שנפטר לבית עולמו, ושאלו האם יכולים לכתב על מצבתו: "לא פסיק פמיה מגרסא". שאלם מרן זי"ע, האם נהג הנפטר לקרא עתון חרדי? וענו, כן, היה

פְּרִשֵּׁת נח

שְׁבִנִי הָעִיר עֹבְרִים וְשָׁבִין, שְׁמָא כְּשֶׁהֵן עֹבְרִין וְשָׁבִין יִבְטְלוּךָ וְיִפְסִיקוּךָ מִמַּשְׁנֶתְךָ. הַכֹּל בְּשָׁבִיל שְׁלֹא לָבוֹא לִיָּדִי בְטוֹל תּוֹרָה! וְאֵיתָא נִמְי בְּסִפְר חֲסִידִים (סִימָן תתרג): 'אם תִּרְאֶה אָדָם שֶׁמְרַבֵּה דְבָרִים וְכוֹפֵל בְּדְבָרִים, אֵל יֵהָא לֵךְ עֶסֶק עִמּוֹ, שֶׁהָרִי כָּל הַיּוֹם יִטְרִיחֶךָ בְּדְבָרִים וְתִבְטֵל מִדְּבָרֵי תּוֹרָה'. צְרִיךְ לוֹמַר לוֹ, אֲנִי עֹשֶׂה בְּאִמְצָע סוּגְיָא, וְתַפְטֹר אוֹתוֹ לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם.

מִן הַחֲזוֹן אִישׁ זִי"ע כּוֹתֵב בְּקֶבֶץ אֲגָרוֹת (ח"ב מכתב ה'): 'מִן הָרְאוּי לְחַבֵּל תַּחֲבוּלוֹת לְקִנּוּת אֶת הַתְּמִדָּה הַלְמוּד וּלְהַתְפַּלֵּל עַל זֶה תְּמִיד, כְּדֵי שְׁלֹא יָבוֹא לִיָּדִי בְטוֹל תּוֹרָה. וְכָבֵד הַזְכָּרְנוֹ (בְּשִׁיחָה לְפָרֶשֶׁת בְּרֵאשִׁית) אֶת דְּבָרֵי מִרְנָא הַגָּר"א זִי"ע, בְּכַתֵּר רֹאשׁ (אוֹת עא), דְּבָר בְּדוּק מְנִסָּה: כְּשִׁישְׁכִּים אָדָם בְּבִקְרָה וְיִקְבֵּל עָלָיו עַל תּוֹרָה בְּאִמְתָּ וּבְלֵב תְּמִים, שֶׁהַכּוֹנֵה שִׁיגְמֹר בְּלִבּוֹ שְׁלֹא יִשְׁמַע לְשׁוֹם דְּבָר, וְלֹא יִבְטְלֵנוּ שׁוֹם טְרָדָא אֲזִי יִסּוּרוּ מִמֶּנּוּ כָּל הַבְּטוּלִים, וְכוּדָאֵי יִצְלִיחַ בְּאוֹתוֹ יוֹם בַּתּוֹרָה.

כְּתֵב מִן הַחֲפֶז חַיִּים זִי"ע, בְּסִפְרוֹ 'תּוֹרַת הַבֵּית' (פֶּרֶק ה'): וְאִף בְּעִנֵּין פְּקוּחַ נִפְשׁוֹת, אִם נִזְדַּמֵּן לְאַחַד לְהַצִּיל נִפְשׁוֹת, וְלִהְיוֹת לֹא נִזְדַּמֵּן זֶה, וְרַק עֶסֶק לוֹ בַּתּוֹרָה. וְיִשְׁאַלּוּ אוֹתָנוּ מִי הַצִּיל יוֹתֵר? לְכַאוֹרָה, הֵיוּ הַכֹּל מְשִׁיבִין, כִּי הַמַּצִּיל נִפְשׁוֹת הַגְּדִיל לְעִשׂוֹת, אֲבָל חַז"ל גָּלוּ לָנוּ (מַגִּלָּה טז), שֶׁאִף שְׁגָדוֹל מִצְוָתָה שֶׁל פְּקוּחַ נִפְשׁ מָאָד, אֲבָל זֶה שְׁלֹא נִזְדַּמֵּן לוֹ מִצְוָה זוֹ רַק עֶסֶק בַּתּוֹרָה בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, אֵינּוּ פָחוֹת מִמֶּנּוּ, וְאִדְרָבָה! הוּא הַגְּדִיל לְעִשׂוֹת, שְׁגָדוֹל תַּלְמוּד תּוֹרָה מִהַצֵּלָת נִפְשׁוֹת. וְרֹאה נָא אַחֵי, דְּלִפִּי זֶה, עַל כָּל שְׁעָה וְשְׁעָה שֶׁהִיא בִּיכְלִיתָךְ לְעֶסֶק בַּתּוֹרָה וְלֹא עֶסֶקְתָּ, הָרִי הוּא כְּאֵלּוֹ בְּאוֹ לְפָנֶיךָ לְהַצִּיל נִפְשׁוֹת וְלֹא הַצֵּלְתָּ. וְאִף שֶׁאֲנִינּוּ בְּעִינֵינוּ הַסְתּוּמּוֹת לֹא יִדְעֵנוּ זֹאת, אֲבָל חַז"ל גָּלוּ לָנוּ הָרִז הַזֶּה, עַד כַּמָּה גְּדוֹל עֶרְךָ הַלּוּמִד תּוֹרָה, שֶׁאֵין דְּבָר בְּעוֹלָם שֶׁקוֹל אֵלֶיהָ.

הַגָּאוֹן הַקְּדוֹשׁ מוֹיִלְנָא זִי"ע, אָמַר, כָּל הַחֲכָמוֹת כְּלוּלוֹת בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְיִדְעֵתָן

נוֹהֵג לְקַרֵּא. נִעְנֶה מִן וְאָמַר, אִם כֵּן, לֹא נִתֵּן לְעֵטֶר אוֹתוֹ בְּתֹאֵר שְׁכִנָּה.

הַגָּאוֹן הַצַּדִּיק רַבִּי רַאוּבֵן יוֹסֵף גִּרְשׁוֹנוֹבִיץ וְצ"ל, נִתְקַל בְּעִתּוֹן חֲרָדִי הַמְחַלֵּק חֲנֻם שֶׁהִשְׁלִיךְ לְחַצְרוֹ כָּל פַּעַם, וְלֹא הִגִּיב. פַּעַם הַבְּחִין בְּנִכְדוֹ שֶׁהָרִים אֶת הָעִתּוֹן וְהַחֵל קוֹרֵא בוֹ, פָּנָה אֵלָיו וְאָמַר: הָרִבִּי נִרְ' בְּרוּךְ בְּעַר לִיבּוֹבִיץ, רֹאשׁ יְשִׁיבַת קָמְנִיץ וּבַעַל הַבְּרִכַּת שְׁמוּאֵל, זָכַר צַדִּיק וְקְדוֹשׁ לְבָרְכָהּ] אָמַר, כִּי מִי שֶׁקוֹרֵא עִתּוֹן לֹא יִגְדֵּל תַּלְמִיד חֶכֶם. וּמִיָּד הוֹדִיעַ לְשׁוּלְחִים שֶׁיִּחְדְּלוּ מִלְשַׁלַּח, כְּדֵי לֹא לְהַכְשִׁיל אֶת בְּנֵי הַמַּשְׁפָּחָה בְּבְטוֹל תּוֹרָה.

סִפֵּר הַגָּאוֹן הַגָּדוֹל רַבִּי מַאִיר מַאֲזוּז שְׁלִיט"א, עַל גָּאוֹן עֲזַנּוֹ, מוֹפֵת הַדּוֹר, מִן הָרִב עֹבְדֵי יוֹסֵף שְׁלִיט"א, שֶׁגַּם כְּשֶׁעָבְרוּ מִלְחָמוֹת גְּדוּלוֹת עַל עַם יִשְׂרָאֵל, הוּא לֹא הִתְעַדְּכָן כָּלֵל לֹא יָדַע כְּלוֹם בְּנִעְשָׂה, לֹא קָרָא שׁוֹם עִתּוֹן, לְמִרּוֹת שֶׁכָּלֵם סְבִיבוֹ הָיוּ שְׁקוּעִים בְּדְבָרִים הַלְלוֹ.

פֶּחַד רְבוּתֵינוּ מִבְטוֹל תּוֹרָה

רְאוּנוּ שְׁרְבוּתֵינוּ עָשׂוּ כָּל מִינֵי תַּחֲבוּלוֹת וְטַעֲדָקִי, כְּדֵי שְׁלֹא לָבוֹא לִיָּדִי בְטוֹל תּוֹרָה. הַגִּמְרָא מְסַפֶּרֶת (בְּבֹא מַצִּיעָא פֶּה ע"א): רַבִּי זִירָא כִּי סָלִיק לְאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל יְתִיב מֵאָה תַעֲנִיתָא דִּלְשַׁתְּכֹח גִּמְרָא בְּכִלְאָה מִנִּיהַ כִּי הִיכִי דָּלָא נִטְרִידִיה, יְתִיב מֵאָה אַחֲרִינִיתָא דָּלָא לְשַׁכַּב רַבִּי אֶלְעָזָר בְּשִׁנְיָה וְנִפְלִין עֲלִוִּיהַ מְלִי דְּצַבּוּרָא וְכַשְׁעֵלָה רַבִּי זִירָא לְאַרְצָא יִשְׂרָאֵל, הִתְעַנָּה מֵאָה תַעֲנִיּוֹת שִׁישְׁתַּכַּח מִמֶּנּוּ תַלְמוּד בְּכִלִּי כְּדֵי שְׁלֹא יִטְרִידֵנוּ. יָשָׁב עוֹד מֵאָה תַעֲנִיּוֹת אַחֲרוֹת שְׁלֹא יָמוּת רַבִּי אֶלְעָזָר בְּשִׁנּוּתִיו, וְיִפְּלוּ עָלָיו עֲנִינֵי הַצַּבּוּר]. כְּלוּמַר, רַבִּי זִירָא רָצָה שִׁיחִיו כָּל הַרְבֵּנִים לְנִצָּחַ נְצָחִים, רַק כְּדֵי שִׁיזְכֶּה לְשִׁכְתָּה וּלְלַמֵּד.

מוֹבָא בְּגִמְרָא (פְּסָחִים קיב ע"א) צָנָה רַבִּי עֲקִיבָא אֶת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּנוֹ: בְּנִי! אֵל תִּשָּׁב בְּגִבְהָה שֶׁל עִיר וְתִשְׁנֶה. וּמִפְּרֹשׁ רַש"י: מְקוֹם

כלן לתכליתה, שאדם יהיה יודע הכל, חכמת הנתוח והרפואה, אבל למעשה אמר לבנו שרצה ללמד מרופאי הזמן, ואמר לו אביו אל תלמד, כדי שלא יצטרך לבטל מתורתו כדי להציל נפשות, נכון, לדעת את הרפואה זה מועיל לתורה, אבל בפעל לדעת את כל מיני הסמים והרפואות - אל תתעסק עם זה, שלא תצטרך להתבטל מן התורה, חלילה.

לברח מבטול תורה

בספר 'דרכיו, נמוקיו ושיחותיו של החפץ חיים' מובא מעשה, שבאו זוג חשוכי בנים אל החפץ חיים שיברכם להפקד בזרע של קנימא, והחפץ חיים שאלם: האם תסכימו להקדיש את הילד שיולד לתורה? מיד קפצו ואמרו: הן, ודאי, שישב וילמד ויהיה קדוש קדשים, ובלבד שנפקד. החפץ חיים אמר להם שיתישבו בדעתם והם עמדו בכף והבטיחו, ואמנם נפקדו. ואחר כך באו אליו להודות לו שנפקדו מברכתו כעבר עשר שנים מנשואיהם, ובקש מהם החפץ חיים, במטותא ממכם הסו ואל תספרו לאף אחד, כי אם זה יתפרסם, יבואו כל העולם להתברך, ואני אצטרך לברח מן העיר, כי יטרידוני מעמל התורה הקדושה. ובאמת הם שמרו על הדבר ולא פרסמו.

ועם כל זה, שהחפץ חיים לא רצה שידעו עליו, מספר בנו רבי אריה לייב: אבי היה אומר, שהדבר היקר ביותר בחיי האדם זהו הזמן, אי אפשר לקנותו בעד כל הון שבעולם, ואין לתאר את הערך אפילו של רגעים בודדים בחיי האדם, אבל בכל זאת, מצד אהבת ישראל הוא הקדיש זמן רב בכל יום להתראות עם ההמון אנשים, שנהרו אליו מארבע פנות העולם לבקש את ברכתו ולשמע את עצתו בענינים שונים, אבל מפל מקום, במקום שהיה אפשר להמלט - היה נמלט.

מספר על כבוד קדשת האדמו"ר בעל האמרי אמת מגור זי"ע, שהיה דרכו שפשטה

מגיע לאיזו עיר היה נוהג לסור למעונו של המרא דאתרא, ונמק, שהוא מעדיף להיות המבקר ולא להמתין שיבואו אליו, ואמר, שפשעני בא למישהו אני הבעלים של הזמן, לא פן אם באים אלי - אצטרך יותר להתעכב.

איתא באור החיים הקדוש (ויקרא כו, ג): "אם בחקתי שהיא עסק התורה, צריכים שתלכו ממקומכם אחריה, גם כדי שתהיו פנויים אין נכון ללמד והוא בביתו, כי יטרידוהו בצרכי הבית, לכן יעזב איש את אביו ואת אמו, ויסע ממקומו ללכת אחריה"; כלומר, צריך לברח ממקום שיהיה לו בו בטול תורה.

כתב גאון עזנו רבי חיים פאלאג'י זי"ע, רבה של אנמיר, בספרו 'צנאה מחיים' (אות יב): "ברב הימים כשבאים לפני איש או אשה, מאריכים בדבורים להפיג צערם, יודע ה' עד כמה צער ועצבון אני סובל על שמבטלין אותן השעות מלמוד, ואם אדחה אותם - מתירא אנכי משום הלבנת פנים, ושאיני משתתף בצערם, וקנימא לן דרר ארץ קדמה לתורה. מאותה סבה היה משתדל רבי חיים למצא אכסניה לאורחים שבאו אליו במקומות אחרים, כי אם יארחו על שלחנו יהיה צריך להאריך בשלחנו עם האורח בשיחה וכו', כפי רצונו, כי לא נאה להשאירו בקרן זוית ואם יתחיל לדבר אתם בלמוד אזי יצטערו ויתבישו כשלא יבינו".

והעידו על רבי חיים פאלאג'י שהיתה פתו מצויה לאורחים, והיה עורף משתה לשלוחי ארץ ישראל, והיה שמח מאד כשהיה בא עני לאכל על שלחנו, אבל היה עושה חשבון מה שאפשר!

איתא בתנא דבי אליהו רבה (פרק ג): "ברוך המקום שבחר בתורה ובגמרא, ובחכמים ובתלמידיהם ובתלמידי תלמידיהם ובבניהם ובבני בניהם עד סוף כל הדורות וכו', שהם יושבין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובכל מקום פנוי, וקורין לשם שמלים ויראה בלבבם".

תורה לשעת מיתה וקבורה

איתא בזהר חדש (רות): 'אשרי מי שתלמודו מתקיים בידו בזמן שהולך אדם לבית עולמו. שאפלו בקבר שפתותיו רוחשות, והם שושני"ם, אל תקרי שושנים, אלא ששוני"ם. מפני שתורתם מגנה עליהם. הרי הוא דכתיב: בשכבך תשמר עליך'. איזה דבר מפליא הוא זה! וכתב כבוד קדשת מרן האדמו"ר בעל השפ"ע חיים מצאנז קלויזענבורג זי"ע: 'הנה ידוע מספרי מוסר, שילמד כל אחד לעצמו מסכת עולם הבא, שלאחר אריכות ימים ושנים של אדם מישראל, כשיגיע זמנו להסתלק מן העולם, אזי על פי רב נמשך כמה וכמה שעות עד עת הקבורה, ובעת הזאת שהוא מטל על הארץ ונרות דולקים סביבו, אין מן הראוי שיהיה שוכב ודומם ובטל, ומי שהוא בר אורן יכול להאריך בלמודו ולחזור על משנתו, אבל עם הארץ שלא למד כלום, מטל בבזיון ואינו יכול לעסוק במאומה, העצה לזה - שילמד כל אחד מסכת אחת לכל הפחות, שאותה ידע על בוריה ותהיה שגורה בפיו, ויחזור עליה תמיד, ולאחר פטירתו, יוכל גם כן לעסוק בה, ולשגן כמה דפי גמרא בעל פה, בעת שהוא מטל עד שיניחו אותו בקבר'. עד כאן דבריו הקדושים.

מספרים על הנצי"ב מוואלוז'ין זי"ע, כשהיו מסבים אצלו תלמידי חכמים בשבת, והחלו משוחחים בשיחת חלין של תלמידי חכמים וכו', והוא פרש מהם למקום חשוף והחל לחזור על תלמודו - מסכת שבת, שידעה על פה, וכששאלוהו על כך ענה ששגן זאת כדי שיוכל ללמד בחשך. ופעם שאלוהו, למה אתה חוזר משניות בעל פה? ענה, כשאני בקבר, שם מקום חשוף שאי אפשר לעין בספר, ואם אדע את המשניות בעל פה - אוכל ללמד שם משנה. עד כדי כך חשבו הצדיקים אפלו על זמן שהם יהיו בקבר.

כתב החפץ חיים בתורת הבית שם (פרק ו') מן הנכון שכל אחד יהיה בקי באיזה מסכת בעל פה או איזה סדר משניות ויהיה זה תועלת,

ומפרש הישועות יעקב, מה הוא מקום פנוי? 'מקום שאין בני אדם מצויים שמבטלים אותו מדברי תורה', לכן צריך אדם להזהר שלא יחזיק אצלו את הדברים שמפריעים לו מהלמוד, בזמן שקבע ללמוד והוא יכול ללמד אז, איך יזמין לעצמו את הבטול בדמות הפלאפונים למיניהם וכו'. ודנו בזה הפוסקים אם ובכלל מותר לענות. ובכך דברנו על זה (בשיחה לפרשת בשלח תשס"ו) עד כמה צריך להזהר שלא לבטל בידים את הזמן שיש לו, והוא יכול ללמד באותה שעה.

להכין דברים שבעל פה לימי התשישות

מספרים על המהר"ם שיק זי"ע, בתחלת דרכו לא היה בעל כשרונות, והיה אומר לתלמידיו שהוא סותר את כל הטענות של כל אלו שאומרים שאינם יודעים ואינם מבינים, ויש על זה עבדות רבות. על כל פנים, לעת זקנותו כשכבר זכה בעמל גדול ובתפלות למה שהשיג, פגשו משמשו כשהוא בוכה, ושאלו: רבי! למה כבוד הרב בוכה? ענהו: עכשו שאני רואה טוב, אם הייתי יודע שאבוא לידי כך, הייתי מתאמץ יותר בלמוד התורה, תמה המשמש: ואם היה כבוד הרב יודע, מה היה כבר יכול לעשות יותר, ללמד עשרים וחמש שעות? הלא ידוע מה היה המהר"ם שיק, שלא היה ישן בצהריים, והיה כל הזמן עם ספר ביד, גם בעת האכל. ענהו מהר"ם: אמנם, מיום עמדי על דעתי, לא היה רגע שהיה אפשר ללמד בו ולא נצלתיו, אף אלו הייתי יודע שאאבד את מאור עיני, הייתי ממעט בלמוד חדש, וחוזר על משנתי כדי שיהיה שגור בפני. וכן כתב מרן החפץ חיים זי"ע בספרו 'תורת הבית' (פרק ו'): כל זה שכתבנו, שנכון לאדם להיות בקי בעל פה, הוא אפלו אם הוא עדין בימי נעוריו, וכל שכן כשמגיע קרוב לימי הזקנה שאז נוטים צללי ערב, בודאי מן הנכון להכין באיזה למודים שיהיו נכונים לימי הזקנה לחזר בהם, פן חס ושלום יחלשו מאד עיניו.

פרשת נח

לראותו, הרים לו, נתן בו עיניו ונחה נפשו, היינו שנפטרו]. וטעם הענין הזה שהיה נהוג אצל החכמים ז"ל, היה מפני חלישות דעתו של החכם השלם, שאי אפשר לו בלא הרהור תורה ואפלו רגע, ומתוך שמתלישין דעתו ומחשבתו נפסקה מהחכמה שהוא מחשב בה תמיד, ומי שגורם לו כן הרי הוא פמקצץ בנטיעות, וראוי שתחול הקללה עליו.

מוכא בספר הקדוש 'נפש החיים' (שער ד): 'אף שבשאר עונות יש אלפי רבואות עולמות קדושים עליונים שאין שום חטא ועון התחתונים מגיע עדיהם כלל לפגמם חס ושלום, ותמיד עז וחדנה במקום פבורם ועליהם נאמר (תהלים ה, ה): "לא יגרף רע", אמנם עון בטול תורה הוא העולה על כלם - שהוא נוגע לקיום כל העולמות'.

ואמר רבי חיים מוואלוז'ין זי"ע, בדרךשתו, שפמה פעמים שמע מהגאון מוילנא זי"ע, מה העולם הבא חשוב, אין ערך ודגמה כלל נגד שעה אחת בעולם הזה של עסק התורה והמצוה, אחר שבעולם הבא אי אפשר לעבד את השם.

לכן אנחנו מתפללים לרבנו של עולם, שנזכה להתחזק, ובפרט בתחלת השנה החדשה, להזהר מבטול תורה, שלא נבוא חס ושלום לרגע אחד של הפסקה ממחשבה של דברי תורה, ושכל הזמן נהיה שקועים בתורה הקדושה, דבוקים בה - שהיא תבת נח של דורנו.

ועל ידי שאדם נכנס אל התבה, כדכתיב (ו, א): "בא אתה וכל ביתך אל התבה", שהן תבות התורה והתפלה - אזי "ותלף התבה על פני המים" (ו, יז), הם המים הזדונים, כל מיני התגברות של היצר הרע, כשאדם כף שקוע בתוך התורה ומשתדל שלא לבטלה, אזי היא מרוממתו ומגדלתו על כל המעשים (אבות ו, א), ויהי רצון שנתחזק בלמוד התורה בקדושה ובטהרה, ונזכה לגאולה שלמה, בבנין בית מקדשנו ותפארתנו, אמן.

שעל ידי זה יהיה נקל לו לקיים מה שאמר הכתוב: 'ודברת בם בשבתך בביתך ובכלכתך בדרך', כי פעמים רבות מפני הקר או סבה אחרת מתעצל לילך לבית המדרש. גם פעמים רבות מצוי שיכבה הנר בליל שבת, וכאשר יש לו מסכת או איזה סדר, הוא לומד על פה, ובפרט כשהוא בדרך, שאי אפשר לו ללמוד מתוך ספר, ויקים 'ובלכתך בדרך'. ומספר על מרן החזון איש זכר צדיק וקדוש לברכה, שמהגו היה שהיה לומד לפני שבת כמה קטעים בעל פה, כי הוא היה נזהר שלא ללמוד לאור הנר, ובלייל שבת היה משנן את כל מה שלמד בכל יום ששי, עד כמה היו גדולנו זהירים בכך, ובפרט כשמתבוננים בגדל היראה שהיתה להם מבטול תורה, וכמוכא בגמרא (שבת קיח ע"ב) אמר רבי יוסי יהא חלקי ממושיבי בית המדרש ולא ממעמידי בית המדרש. כל אדם צריך להיות מאלו שגורמים ללמוד ולא מאלו שמקיימים מללמוד. וראה מה שכתב בספר החנוכה (מצוה טיט): 'תחלת דינו של אדם אחר המות הוא על שנתבטל מן הלמוד'. וכן פסק הרמב"ם (הלכות תלמוד תורה פרק ג' הלכה ה') תחלת דינו של אדם אינו נדון אלא על התלמוד, ואחר כך על שאר מעשיו. וכן איתא בגמרא (ברכות כח ע"א) בשעה שסלקו לשומר הפתח, הוה קא חלשא דעתיה דרבן גמליאל [שהיה אומר כל תלמיד שאין תוכו כבדו לא יכנס לבית המדרש] אמר דלמא חס ושלום מנעתי תורה מישראל. וכותב הגאון הצדיק רבי יצחק בלאזר זי"ע בכוכבי אור, שבדרך כלל, אדם שחוטא, יש לו איזה צער ופחד על כך, מה שאין כן בבטול תורה שאינו חש שום אשמה בכך, ולפחות יהיה בטול תורה אצלנו כשאר עבירות...

גדל הענש הנורא של בטול תורה

מוכא ברבנו בחיי (פרשת בלק) ענין הנזכר בדברי חז"ל (בבא קמא קיז ע"א) 'דלי גבינאי דבעינא למחזיה, דלי ליה, יתב ביה עיניה ונח נפשיה' [הרם את גבות עיני כי אני רוצה

בונים את בית ה'

משכן לאביר יעקב

182 ש"ס << גימטריה יעקב

שותפות חודשית בבניית
מקום תורה, תפילה וטהרה

כל תורם - שותף.

כל שותף - אבן בבניין.

זה הזמן לקחת חלק.

